

Спеціалізованій вченій раді Д 26.883.01
у ДВНЗ «Університет банківської справи»

ВІДГУК

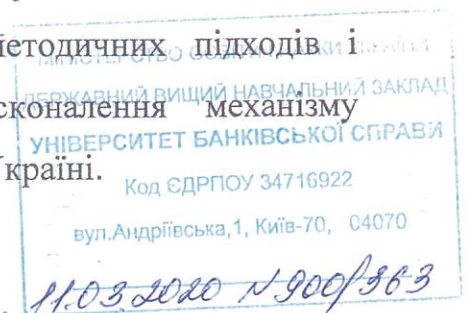
**офіційного опонента доктора економічних наук, доцента
Ясинської Надії Альбертівни
на дисертацію Зварич Марти Степанівни
«Механізм забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит**

Актуальність теми дослідження

У сучасних умовах господарювання фінансова безпека домогосподарств є однією з найважливіших складових фінансової безпеки держави, а її забезпечення є основою для вирішення двох завдань одночасно: створення достойного рівня життя населення і формування передумов для стабільного функціонування національної економіки загалом.

Проблематика забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні набуває все більшого значення з огляду на значні структурні зрушення у вітчизняній економіці, зниження реальних доходів населення внаслідок інфляції, нестабільної політичної ситуації, значного сегменту тіньової економіки, безробіття. Все це зумовлює необхідність формування механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, а відтак – доповнення комплексу методів, важелів та інструментів, що можуть використовуватися як домогосподарствами, так і державними та місцевими органами влади та фінансовими посередниками для підвищення рівня фінансової безпеки населення.

З огляду на вищезазначене, тема дисертаційної роботи Зварич М.С. «Механізм забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні» є важливою та актуальною, висвітлення якої є своєчасним та обґрунтовує авторський підхід до вирішення важливого наукового завдання – поглиблення теоретичних засад, вдосконалення методичних підходів і розроблення практичних рекомендацій до удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні.



Дисертаційна робота Зварич М.С. відповідає пріоритетним напрямам розвитку фінансової науки, а її наукові результати та висновки використані при виконанні НДР, що виконувались в ДВНЗ «Університет банківської справи». Так, проведені дослідження у рамках НДР «Фінансові механізми реалізації інвестиційних проектів у житловому будівництві в Україні» (номер державної реєстрації 0116U002602) дали змогу здобувачу визначити місце і роль фінансової безпеки домогосподарств в процесі інвестування ними коштів у житлове будівництво; у ході виконання НДР «Сучасні напрями та механізми модернізації фінансової системи України» (номер державної реєстрації 0115U002173) здобувачем уточнено сутність фінансової безпеки домогосподарств, її особливості та визначені теоретичні підходи до формування механізму її забезпечення; у НДР «Організаційно-методичне та фінансове забезпечення процесів функціонування дохідних будинків в Україні» (номер державної реєстрації 0118U001261) автором надано пропозиції щодо забезпечення фінансової безпеки домогосподарств під час інвестування коштів у дохідні будинки.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, характеризуються достовірністю та обґрунтованістю, про що свідчить зміст та структура роботи, обсяг проаналізованого матеріалу. Дисертація Зварич М.С. відрізняється чітким формулюванням мети, завдань, предмету і об'єкту дослідження.

Виходячи із розуміння необхідності підвищення рівня фінансової безпеки домогосподарств в Україні, автором визначено мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, які в цілому вірно відображають його сутність. Комплекс завдань, які поставлені та вирішені автором, дали змогу логічно структурувати роботу, розкрити її зміст.

Під час здійснення дослідження використано такі загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання: теоретичного узагальнення – під час систематизації наукових здобутків вчених, предметна площина досліджень яких пов'язана із проблемами фінансового забезпечення та функціонування домогосподарств; аналіз і синтез, наукова індукція та дедукція – для визначення сутності фінансової безпеки домогосподарств, індикаторів оцінки її рівня, чинників впливу на неї та загроз; метод групувань, графічний, економіко-статистичний, експертних оцінок – для оцінки стану забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні; системний підхід, методи компаративного аналізу та аналогій – для розвинення концептуальних засад, розробки методичних підходів і практичних рекомендацій з удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні.

Результати роботи автор упродовж 2015-2019 рр. оприлюднював на науково-практичних конференціях міжнародного і національного рівнів, що відбувались як в Україні, так і за її межами.

Детальне ознайомлення із дисертаційною роботою, авторефератом, науковими працями здобувача дає підставу зробити висновок про те, що з поставленими завданнями дослідження автор в цілому справився.

Наукова новизна результатів дисертації

Найбільш вагомими результатами представленого дослідження, які мають наукову новизну, є наступні положення.

Подальшого розвитку набула сутнісна характеристика фінансової безпеки домогосподарств, яка трактується як безперервне і постійне підвищення рівня фінансового стану домогосподарств, який характеризується стійкістю до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз та небезпек в процесі їх життєдіяльності, здатністю домогосподарства реалізовувати власні фінансові інтереси, а також забезпечувати гідний рівень життя (с. 40), що дозволяє врахувати особливості фінансової безпеки домогосподарств (с. 38-39) та виділити чинники впливу на неї та загрози (с. 43-44, 48).

Відповідно до зазначеного, дисертантом удосконалено класифікацію чинників впливу та загроз фінансовій безпеці домогосподарств через доповнення авторських класифікаційних ознак (с.43, 49-50), що дає можливість ґрунтовніше оцінити наслідки їх впливу.

У дисертаційному дослідженні розвинуто концептуальні засади формування механізму як елементу системи забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, до якої входять об'єкт, суб'єкти та інституційне середовище, а також функції та принципи функціонування даної системи. Механізм забезпечення фінансової безпеки домогосподарств представлений як цілеспрямований вплив методів, інструментів та фінансових важелів на показники фінансової безпеки домогосподарств, що спричиняє зміну соціально-економічних ефектів у державі (с. 52-63).

Заслуговує уваги аргументація науково-методичних засад оцінки стану фінансової безпеки домогосподарств (с. 66-79), на основі узагальнення яких визначено вплив фінансової нестабільності на стан фінансової безпеки домогосподарств України (с. 79-102). За результатами цього автором розвинуто науково-методичний підхід до поетапного аналізу стану фінансової безпеки домогосподарств шляхом застосування методу статистичних рівнянь залежностей, в якому виділено конкретні етапи аналізу та запропоновано систему показників на макро- та мікрорівні (с.72). У межах запропонованого підходу автором визначено такі показники до аналізу: розмір середньомісячної заробітної плати, обсяг кінцевих споживчих витрат домогосподарств, обсяг витрат домогосподарств на освіту, обсяг соціальної допомоги населенню, обсяг нових депозитів, розміщених домогосподарствами у банках України та добробут населення (с.104-115). Дана модель використана під час прогнозування впливу зміни чинників, які надають кількісну характеристику стану функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств на зростання добробуту населення (с. 112-114). Це дозволило розвинути використовуваний нині науково-методичний підхід до прогнозування впливу рівня фінансової безпеки на добробут домогосподарств.

Удосконалено обґрунтування сукупності послідовних дій щодо забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, що дозволило встановити зв'язок етапів забезпечення фінансової безпеки домогосподарств із стратегічними та операційними цілями Стратегії сталого розвитку України до 2030 р. (с. 118-128) та систематизувати базові концепції стратегічного забезпечення фінансової безпеки домогосподарств і пропозиції щодо удосконалення нормативно-правового забезпечення щодо їх реалізації (с. 129-132). Зокрема, автором запропоновано схему забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, що може застосовуватися населенням і яка складається з п'яти послідовних кроків: вивчення можливостей – залучення фінансових ресурсів – заощадження – інвестування – захист (с.124). Дана схема демонструє необхідність наявності відповідних навиків, рішень та дій домогосподарств. Вона також передбачає існування належних умов, структур та політики, що сприятиме населенню здійснювати вибір та приймати адекватні фінансові рішення.

Набуло подальшого розвитку інструментарій та фахове супроводження процесів забезпечення фінансової безпеки домогосподарств за допомогою гарантійно-компенсаційних механізмів фінансового ринку (с. 132-145). Це дозволило розвинути систему заходів державного впливу на забезпечення фінансової безпеки домогосподарств у інституційному та інформаційному напрямках, залучення фінансових посередників та самих домогосподарств до підвищення рівня їх фінансової безпеки (с. 145-163).

Пункти наукової новизни дисертації, що винесені на захист, відзначаються цілісністю та комплексністю підходу, що дозволяє характеризувати автора як кваліфікованого науковця, здатного вирішувати складні системні завдання з економіки.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики

Дисертаційна робота Зварич М.С. є вагомим внеском у розвиток теорії і практики фінансової безпеки, загалом, і фінансової безпеки домогосподарств, зокрема.

Наукова цінність результатів дослідження полягає в удосконаленні наукових підходів до розвитку теоретико-методологічних і науково-методичних засад, розробки рекомендацій щодо оцінки стану фінансової безпеки домогосподарств та удосконалення механізму її забезпечення, що у сукупності вирішують важливе наукове завдання – підвищення рівня фінансової безпеки домогосподарств в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в реалізації низки заходів щодо підвищення рівня фінансової освіти серед найбільш вразливих верств населення м. Львова; оцінки рівня фінансової безпеки домогосподарств України як результату аналізу її стану, запитаної громадським товариством; організації практики фінансового коучингу в діяльності суб'єкту фінансового ринку країни. Пропозиції здобувача використані у діяльності Львівської міської ради, громадської організації «Інститут транскордонного співробітництва та європейської інтеграції», ТОВ "ОВБ Алфінанц Україна".

Представлені у роботі теоретико-методологічні засади, методичні підходи і практичні рекомендації з удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні використані у навчальному процесі Львівського інституту ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні навчальних дисциплін «Фінанси», «Фінанси домогосподарств» «Фінансовий ринок». Відповідні довідки наведено у додатках до дисертації.

Результати дослідження є достатньо обґрунтованими з огляду на їх теоретичний рівень, достовірність використаної інформаційної бази та практичну значущість. Отримані при дослідженні теоретичні обґрунтування та практичні результати фактично доведені до рівня конкретних пропозицій і практичних рекомендацій.

Зауваження та дискусійні положення дисертації

Відзначаючи змістовність представленої на захист дисертації, актуальність обраного напрямку наукового дослідження та повноту викладення теоретичних узагальнень, науково-методичних досліджень та практичних рекомендацій, варто виокремити певні зауваження та дискусійні моменти:

1. Сьомим пунктом наукової новизни (с. 20) визначено, що набуло подальшого розвитку «науково-методичний підхід до прогнозування впливу рівня фінансової безпеки...». Проте дисертантом по тексту другого розділу наукової роботи не зазначено складові такого науково-методичного підходу, його автори, не окреслені переваги та недоліки, за допомогою виявлення яких обрано методи статистичних рівнянь залежностей як пріоритетний серед інших методів наукового дослідження.

2. Під час формулювання теоретичних узагальнень щодо сутності, особливостей та функцій фінансової безпеки домогосподарств доволі неповно наведено інформацію щодо складових фінансової безпеки за ієрархією виникнення та функціонування (с. 36, рис. 1.2). На наш погляд, здобувачу доцільно було б врахувати типологічні особливості фінансової безпеки різних рівнів походження та досліджувати цю категорію як багатофакторну, виходячи із особливостей інтересів суб'єктів кожного рівня, нормативно-правового супроводження, індикаторів виявлення, методик аналізу й оцінки тощо.

3. Вважаємо, що запропоновані дисертантом чинники впливу на фінансову безпеку домогосподарств (табл. 1.2, с. 43-44) можна було б згрупувати на дестабілізуючі та критичні фактори.

4. Залишилась поза увагою автора представленої до захисту дисертації неспроможність ринкових механізмів до саморегулювання через отримання ренти певними групами суб'єктів за асиметрію інформації на фінансовому ринку України й, відповідно, його регулювання з боку державних установ та органів місцевого самоврядування. Погоджуємось, що дисертантом початково у межах формулювання об'єкту дослідження визначено обраний макрорівень розв'язання наукової проблеми та підтверджено відповідними узагальненнями, аналізом та пропозиціями по науковій роботі (зокрема, сс. 17, 39, 125, 145, 149 тощо). Проте доречно було б довести недосконалість ринкових механізмів саморегулювання за чинними складовими; існування та динаміку фінансових ризиків за асиметрії інформації на організованих та

(або) неорганізованих фінансових ринках; вірогідність та рівень зниження трансакційних витрат за фінансового коучингу (с. 142-143).

5. Дисертації додало би більшої аргументаційної цілісності при обґрунтуванні стратегічних орієнтирів удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств, якби у якості стратегічних напрямів фінансової безпеки зазначеного рівня автором дисертації розглядалися б бюджетна, податкова, фондова, грошово-кредитна (у т.ч. цифрова), інфляційна, інвестиційна, валютна та можливо й ін. її складові (с. 118-130). До того ж не набуло достатньої аргументації припущення доречності та, у подальшому, використання відносних показників: «співвідношення середньої заробітної плати в Україні та в Європі; співвідношення витрат домогосподарств на освіту до кінцевих споживчих витрат; частка соціальної допомоги у структурі сукупних ресурсів домогосподарств; співвідношення обсягу нових депозитів домогосподарств до наявного доходу» (с. 118).

Проте, зазначені недоліки не ставлять під сумнів отримані наукові результати та не впливають на загальну високу оцінку дисертації.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлені у 16 наукових публікаціях, з яких 7 – у фахових виданнях, з них – 5 у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 1 – у виданні за кордоном. В опублікованих працях відображені положення всіх трьох розділів дисертації. Результати дослідження пройшли необхідну апробацію у вигляді доповідей та виступів на науково-практичних конференціях. В опублікованих наукових працях розкривається сутність та зміст положень, задекларованих автором як таких, що містять елементи наукової новизни. Зміст, обсяг та рівень матеріалів дисертаційного дослідження, їх практична апробація відповідають встановленим вимогам. Кількість, обсяг і якість друкованих праць надають автору право публічного захисту дисертації.

Відповідність змісту автореферату та основних положень дисертації

Автореферат достатньою мірою розкриває зміст дисертації та суть основних науково-практичних положень, які виносяться на захист.

Загальний висновок

У цілому дисертація є завершеною працею, самостійно виконаним дослідженням, яке проведено на належному рівні, відповідає вимогам до дисертацій, які представлено на захист для здобуття наукового ступеня кандидата наук, має наукову новизну, практичну значимість, що свідчить про високий професійний рівень її автора. Отримані автором нові науково-обґрунтовані теоретичні та практичні результати, висновки та пропозиції в сукупності вирішують конкретну наукову проблему поглиблення теоретико-методологічних засад і науково-практичних підходів до удосконалення механізму забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні.

Дисертація «Механізм забезпечення фінансової безпеки домогосподарств в Україні» відповідає вимогам пп. 9, 11, 12, 13 та 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами), а її автор – Зварич Марта Степанівна, заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата економічних наук із спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, доцент
професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Донецького державного університету управління
Міністерства освіти і науки України



Н.А. Ясинська

